

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-03-01

Diarienummer 0041/22

Handläggare

Max Carp

Telefon: 031-368 09 08

E-post:

max.carp@demokratimedborgarservice.goteborg.se

Återrapportering av uppdrag om analys av ärendeökning

Förslag till beslut

I överförmyndarnämnden

1. Överförmyndarnämnden godkänner förvaltningens återrapportering av uppdraget att återkomma med en första analys av ökningen av ansökningar, både vad gäller huvudmäns bakgrund och vem som har lämnat in ansökan.
2. Överförmyndarnämnden förklarar uppdraget fullgjort.

Sammanfattning

Överförmyndarnämnden gav uppdrag till förvaltningen att ta fram underlag och en första analys gällande ökningen av antalet ärenden, både vad gäller vilka grupper som behöver ställföreträdare och vilka som ger in ärenden.

Överförmyndarenheten har tagit fram underlag på vilka grupper människor som har behov av ställföreträdare, sammanställt detta och gjort en första analys.

Överförmyndarenheten kommer fortsätta samverka med olika aktörer under året för att kunna göra en kartläggning av ärendetyper som kommer in till enheten och vilka funktionsnedsättningar de individer har som är i behov av ställföreträdare. Det som ett led för göra djupare analyser samt att lägga resurser, utbildningar och föreläsningar där behoven förväntas bli som störst.

Bedömning ur ekonomisk dimension

En fortsatt ärendeökning har konsekvenser för både verksamheten och de vi är till för. För verksamheten innebär ökningen en ökad arbetsbelastning och för de vi är till för innebär ökningen att väntetiden att få stöd av ställföreträdare ökar. För att motverka ökningen behöver verksamheten öka möjligheterna att förutse inströmningen av ärenden för att kunna rikta ett förebyggande arbete mot rätt håll.

Eftersom verksamheten står inför upphandling av ett nytt verksamhetssystem kan en utveckling av befintligt system mot att hantera data som stöder aktuell kartläggning inte anses ekonomiskt försvarbart. Detta får i stället tas hänsyn till i kravställan på ett nytt system. Det är möjligt att lägga till variabler i överförmyndarenhetens nuvarande verksamhetssystem Lex. En sådan beställning skulle dock medföra en kostnad och eftersom verksamheten står inför en kommande upphandling av verksamhetssystem görs bedömningen att eventuella tillägg hanteras i samband med det.

Bedömning ur ekologisk dimension

Överförmyndarenheten har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

En del av överförmyndarenhetens uppdrag är att utreda behov av god man och förvaltare samt att föreslå en lämplig person till uppdrag. En del i detta arbete är att rekrytera nya ställföreträdare och förse dem med nödvändig utbildning. Bland annat görs detta för att personer i behov av ställföreträdare ska få denna hjälp inom rimlig tid och att ställföreträdare ska ha tillräcklig kompetens för uppdragen. Enheten har även utbildningar och föreläsningar för förvaltningar och andra intressenter som ett led i att informera om verksamheten och vilka underlag enheten behöver för att göra bedömningar i nya ärenden.

I överförmyndarenhetens ansvar ligger att rekrytera och utbilda ställföreträdare. Enheten riktar även utbildningar och information mot stadens socialförvaltningar och andra ingivare av anmälningar som ett led i att informera om verksamheten och vilka underlag enheten behöver för att göra bedömningar i nya ärenden.

För att lägga överförmyndarenhetens resurser, utbildningar och föreläsningar där behoven är som störst behöver enheten göra en kartläggning av ärendetyper och vilka kategorier av personer som har behov av god man eller förvaltare för att få en bättre bild av hur behovet ser ut idag men även för att göra en analys för framtida behov.

Ärendet

Överförmyndarnämnden gav den 24 november 2022, § 184, förvaltningen i uppdrag att återkomma med en första analys av ökningen av ansökningar, både vad gäller huvudmäns bakgrund och vem som har lämnat in ansökan.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Bakgrunden till överförmyndarnämndens uppdrag till förvaltningen är den tydliga ökning av ärenden som kommit under senare år. Från att tidigare ha ökat med några procent årligen skedde en ökning av ansökningar och anmälningar om behov av god man med cirka 25 procent under 2018. Därefter har antalet sådana ärenden legat kvar på denna högre nivå. Förvalterskapsärenden ökade också under 2018 och med cirka 27 procent men ökningen har därefter fortsatt. Mellan 2019–2022 har antal inkomna förvalterskap legat 38–81 procent högre än i jämförelse med 2017.

Utredningar om behov av godmanskap och förvalterskap delas av formella skäl in i ansökningar, som sker av de som är behöriga att söka (dvs huvudman och anhöriga) och anmälningar om behov som kommer från de som inte har formell rätt att söka, till exempel socialförvaltningar och sjukvård.

En första analys

Efter att överförmyndarenheten tagit ut statistik från verksamhetssystemet LEX har följande kunnat noteras. Ansökningar om godmanskap har legat relativt oförändrat över tid medan anmälningar om behov av god man ökade med cirka 50 procent 2018. Från 2017 har andelen anmälningar om behov ökat, från att ha omfattat cirka 45 procent av totalt inkomna godmansärenden, till cirka 60 procent av den totala andelen.

Ingivna förvalterskapsärenden är enbart i undantagsfall ansökningar, dvs ansökningar från huvudmannen eller anhöriga, och är således i huvudsak anmälningar om behov.

Eftersom ökningen av antal ärenden således kan härledas till anmälningar av behov av god man eller förvaltare bör en fortsatt analys fokusera på dessa ärenden.

Anmälningar kommer in från ett stort antal olika myndigheter och vårdinrättningar (som i sin tur är uppdelade i olika enheter, avdelningar etcetera). Anledningarna till ökningen av anmälningar har inte datalagts varför det är svårt att enkelt få underlag om anledningarna.

För ett bättre historiskt underlag behöver därför överförmyndarenheten en utökad samverkan med ingivande verksamheter. För att samla underlag framgent behöver enheten datalägga uppgifter om vilka verksamheter som inger anmälningar och under februari i år påbörjades därför en sammanställning av uppgifter, dels om huvudmännens bakgrund, dels om vilka verksamheter som ingav anmälningarna (se tabell nedan).

Sammanställning inkomna anmälningar

Typ av ärende	Antal
Från Neuropsykvården - hjärnsjukdomar (exempelvis. Parkinson)	2
Psykiatri/psykoser och hallucinationer	9
Funktionsstöd/LSS	13
Varav missbruksproblematik	8
Äldreomsorgen	57

Majoriteten av ärenden som kommit in under mätperioden är från äldreomsorgen. Där är det generellt åldersrelaterade sjukdomar som har gjort att personerna har behov av ställföreträdare. Majoriteten av dessa ärenden är kognitiva sjukdomar så som demenssjukdom eller demensliknande symtom.

Stadsledningskontorets, Göteborgs Stad, demografisk rapport pekar på en snabbt stigande kurva vad gäller äldre.¹ Det totala antalet äldre (65 år och äldre) som behöver hjälp från äldreomsorgen är cirka 10 procent med ordinarie bostad och cirka 5 procent med vård och omsorgsboende. Från 80 år och äldre ökar behovet markant vad gäller behov av stöd från äldreomsorgen. Från 2020 kommer antalet äldre att öka i en mycket snabb takt när fyrtioåringarna efter hand blir 80 år och äldre. Redan under den kommande tioårsperioden fram till år 2030 ökar antalet med över 10 000 i Göteborg, vilket är en ökning på närmare 50 procent. Åldersgruppen förväntas växa efter 2030 men i en långsammare takt. Vid prognosperiodens slut år 2040 har 80 år och äldre ökat till knappt 40 000. Det motsvarar en ökning på över 17 000 eller 78 procent räknat från idag.

Personer med åldersrelaterade hjälpbehov är sannolikt till stor del en grupp i behov av ställföreträdare. Exempelvis var 36 procent av alla huvudmän 75 år eller äldre i ansökningar och anmälningar om god man under 2021.

För att få en bild från övriga förvaltningar som står för anmälningar till överförmyndarnämnden har frågor skickats ut till förvaltningen för funktionsstöd och socialförvaltningarna inom Göteborgs Stad. Det för att få deras upplevelse av behov av ställföreträdare nu, om de har nya riktlinjer som kan påverka omfattningen av anmälningar till överförmyndarnämnden och vilka trender de ser framöver. Frågor har

¹Enheten för statistik och analys, Stadsledningskontorets, enhetssida goteborg.se
(<https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/statistik-och-analys>)

ställt till dessa förvaltningar då det inte finns statistiska underlag motsvarande demografi för att kunna göra en prognos på behov av stöd från samhället.

Svar har kommit in från socialförvaltning Sydväst. De har en mycket liten del ärenden där de hjälper personer med så kallade förmedlingsmedel, vilket innebär att stötta personer i sin hushållsbudget. Antalet personer var fler förr men de har aktivt arbetat med att den absoluta majoriteten av personer som behöver den typen av insatser i stället har en ställföreträdare via överförmyndarenheten. Som svar på frågan om de har någon form av trendanalys, det vill säga behov framöver, så har de inte gjort någon sådan kartläggning. Nationellt har problemet lyfts gällande ett stort ökat antal personer som sätter sig i skuld på grund av spelskulder som en följd av pandemin och isolering. Vid förfrågan om de har sett någon ökad trend av detta är svaret nej.

I sammanhanget kan även nämnas överförmyndarenheten under 2018 tog en enskild kontakt med dåvarande stadsdel efter att enheten uppmärksammat att åtminstone aktuell förvaltning inkom med ovanligt många anmälningar under en kort period. Svaret verksamheten fick var att anledningen sannolikt kunde kopplas samman till deras arbetade med att minska ovan nämnda förmedlingsärenden.

Överförmyndarenheten ser en ökning av förvaltare i år i jämförelse mot de senaste åren. Majoriteten av dem är från psykiatrin. Enheten kommer följa denna trend under året för att se om det är en ökning som kommer hålla i sig eller om den kommer plana ut.

Hög ålder och ökad ohälsa är en enskilt stor faktor till att behovet av hjälp från samhället ökar både vad gäller praktiskt stöd och behov av god man eller annan legal företrädare. Även om det är flera olika orsaker till att personer har behov av ställföreträdare på individnivå så är hög ålder en faktor som behöver uppmärksammas med tanke på den stigande åldern hos befolkningen i Göteborg de närmsta tio åren.

För att få underlag gällande omvärldsbevakning för att göra prognoser kommer överförmyndarenheten ha fortsatt kontakt med olika aktörer och förvaltningar, olika nätverk i Göteborgs Stad från förvaltningen för funktionsstöd och socialförvaltningarna med stöd av avdelningen för utveckling och analys, demokrati och medborgarservice. Enheten kommer även ha fortsatt kontakt med äldreombudsmannen i Göteborgs Stad för att följa trenderna gällande den åldrande befolkningen och dess behov.

Fortsatt kartläggning

Överförmyndarenheten kommer under året att sammanställa information för kommande

- ansökningar och anmälningar om god man vad gäller huvudmäns bakgrund med lämpliga kategorier utifrån sjukdom och/eller funktionshinder samt ålder.
- från vilka grupper/förvaltningar ansökningar och anmälningar kommer in.

Överförmyndarenheten kommer under året fortsätta undersöka bakgrunden till den ökade ärendemängden genom utökad samverkan med de verksamheter som är betydande producenter av anmälningar av god man utifrån resultat från ovan sammanställningar.

På längre sikt, och med stöd av digitalisering samt ovan sammanställningar, skapa lämpliga variabler i kommande upphandlat verksamhetssystem för att möjliggöra systematiska uppföljningar och planeringar framåt.

Överförmyndarenheten fortsätter sin utökade kontakt med olika källor för att

- få kunskap om trender som kan ha legat till grund för ärendeökningen.
- kunna anpassa sig inför trender i samhället som framöver kan komma att påverka verksamheten.

Förvaltningens bedömning

Antalet ärenden som inkommit till överförmyndarnämnden har ökat under de senaste åren. Överförmyndarnämnden får in både ansökningar och anmälningar men som framkommit av ovan analys kan ökningen i princip i sin helhet härledas till anmälningar. Kontakt har tagits med verksamheter i staden och i ett enskilt fall har överförmyndaren fått svaret att de bland annat har arbetat aktivt med att minska en insats, som tidigare var vanligare, till att oftare anmäla behov av ställföreträdare. Även om enheten inte kan värdera påverkan i ökningen till denna del kan det sannolikt förutsättas att den var en bidragande faktor.

Vid en första analys framgår också att huvudmännen i drygt en tredjedel av antalet ansökningar och anmälningar av god man är 75 år eller äldre. De första två månaderna har även antalet anmälningar om förvaltarskap ökat i jämförelse med tidigare år där de flesta kommer från psykiatri.

För att kunna göra en omvärldsanalys behövs ett utökat samarbete med de aktörer som står för de flesta anmälningarna och då behövs även en kartläggning om vilka ärenden som kommer in och varifrån de kommer.

För att lägga resurserna där de behövs mest behöver överförmyndarenheten fortsätta sitt arbete med kartläggning av ärendetyperna och samarbeta med olika aktörer för att fortsätta följa trendutvecklingen

Maria Holmgren

Annelie Westlund

Tillförordnad förvaltningsdirektör

Enhetschef överförmyndarenheten